

Журналу «Ядерна та радіаційна безпека» — 15 років

У березні 2013 р. виповнюється 15 років з моменту заснування щоквартального науково-технічного журналу «Ядерна та радіаційна безпека». Своім народженням він зобов'язаний створенню в Україні органу державного регулювання ядерної безпеки та його організації науково-технічної підтримки — Державного науково-технічного центру з ядерної та радіаційної безпеки (ДНТЦ ЯРБ).

Один з важливих напрямів роботи ДНТЦ ЯРБ — видавнича діяльність, яка призначена інформувати наукову громадськість і фахівців ядерної галузі про нові результати досліджень і робіт у сфері безпеки ядерних технологій.

15 років — чималий вік на ринку спеціалізованих професійних видань. Зараз журнал посідає одне з провідних місць серед професійних періодичних видань України в галузі технічних наук і з 1998 р. продовжує залишатися єдиним спеціалізованим журналом в Україні, який висвітлює питання ядерної та радіаційної безпеки.

Журнал міняється разом з інформаційними технологіями: із змістом чергових випусків можна ознайомитися на сайтах ДНТЦ ЯРБ та Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського; в базі даних МАГАТЕ з наукових публікацій INIS (International Nuclear Information System) регулярно розміщуються анотації статей, опублікованих у журналі; у 2012 р. він зареєстрований у всесвітньо визнаній базі даних про наукові публікації SCOPUS. Читачі можуть активно спілкуватися з редакцією і через сайт, і електронною поштою.

У журналі публікуються аналітичні огляди, результати досліджень у сфері ядерної та радіаційної безпеки атомних електростанцій, а також інших об'єктів, на яких використовуються джерела іонізуючого випромінювання. Наукові публікації орієнтовано в першу чергу на виявлення дефіцитів безпеки та розробку науково-обґрунтованих заходів щодо підвищення рівня безпеки на етапах проектування, будівництва, введення в експлуатацію, експлуатації, продовження ресурсу експлуатації, зняття з експлуатації ядерних установок, об'єктів поводження з радіоактивними відходами та інших джерел іонізуючого випромінювання.

Стратегією розвитку паливно-енергетичного комплексу України до 2030 р. передбачається подальше зростання ядерної енергетичної складової. Перед галуззю стоять такі важливі завдання, як будівництво нових ядерних установок, продовження ресурсу експлуатації діючих енергоблоків АЕС, підвищення їх безпеки; зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС, зокрема перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему; розвиток уранодобувної галузі, цирконієвого виробництва; поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом, а також їх остаточне захоронення тощо.

Щоб реалізувати стратегічні завдання ядерної галузі, потрібні кваліфіковані кадри не тільки з експлуатації ядерних установок, але й з їх проектування, будівництва,

наладки, ремонту, зняття з експлуатації, здатні забезпечувати якісне регулювання ядерної та радіаційної безпеки. На сьогодні в Україні, та й у багатьох інших країнах, відчувається нестача кваліфікованих спеціалістів. На АЕС і підприємствах ядерного профілю створюються і діють внутрішні структури з підготовки персоналу: навчально-тренувальні центри, аналітичні тренажери, курси підвищення кваліфікації та ін. Для більшості підприємств завдання збереження й передавання знань стало одним з першочергових. І це завдання поширюється не тільки на галузеві структури з питань розвитку ядерних технологій, але й на багато інших установ і організацій, пов'язаних з цією тематикою, зокрема на вищі навчальні заклади, що ведуть підготовку фахівців-ядерників. Однією з важливих складових системи управління ядерними знаннями є оприлюднення нових знань у засобах масової інформації, орієнтованих на спеціальну аудиторію, в нашому випадку — на фахівців і наукових співробітників, які професійно займаються проблемами безпеки ядерних технологій.

Після здобуття Україною незалежності, зняття грифу секретності з питань безпеки, зі становленням і розвитком ядерної галузі України, регулюючого органу та організацій науково-технічної підтримки стала очевидною необхідність створення науково-технічного журналу, в якому відкрито обговорюються питання безпеки ядерних технологій. Саме з цією метою в 1998 р. Державний науково-технічний центр з ядерної та радіаційної безпеки спільно з Одеським державним політехнічним університетом заснував журнал «Ядерна та радіаційна безпека». Ідейним натхненником створення журналу став директор ДНТЦ ЯРБ, канд. техн. наук Васильченко Віктор Миколайович.

Перший номер журналу вийшов у травні 1998 р. накладом 300 примірників за редакцією вчених Одеського державного політехнічного університету — зав. кафедри теоретичної та експериментальної ядерної фізики доктора фіз.-мат. наук, проф. Русова В. Д. і зав. кафедри атомних електричних станцій доктора техн. наук, проф. Скалозубова В. І. До редакційної ради журналу увійшли відомі фахівці в галузі ядерної енергетики: Білей Д. В., Васильченко В. М., Вишневецький І. М., Глигало В. М., Дудченко Н. П., Кім В. В., Коровкін В. О., Корчагін Л. К., Малахов В. П., Нігматуллін Н. Р., Смишляев О. Є., Толстоногов В. К., Фрідман М. А.

До складу редакційної колегії були запрошені Богдан Л. С., Верховецька Н. А., Висоцький В. І., Герліга В. А., Гогунський В. Д., Голубев В. С., Грінченко Г. П., Залюбовський І. І., Зеленцова Т. М., Климанов В. А., Клімов С. П., Ключников О. О., Колесніченко М. І., Ліхтарьов І. А., Майборода О. Є., Мельниченко В. К., Новіков В. В., Олійник С. Г., Павлович В. М., Применко Г. І., Прокопець Г. А., Рубан Ю. П., Салагаєв О. М., Семенов В. К., Симонов І. М., Соколов Д. А., Стовбун В. В., Ястребенський М. О. Саме вони стали й авторами наукових статей перших випусків журналу.

Звертаючись до читачів, редактори журналу заявили про свою глибоку переконаність у суспільному значенні поширення наукових знань з проблем ядерної та радіаційної безпеки. Під цим гаслом журнал зібрав навколо себе все найпрогресивніше в науковій діяльності, пов'язаній із забезпеченням та регулюванням безпеки ядерних технологій.

У вступі до першого випуску журналу крім передмов головних редакторів Русова В. Д. і Скалозубова В. І. були розміщені вітання й побажання, що надійшли на адресу редакції від ректора Одеського державного політехнічного університету, академіка Малахова В. П., директора ДНТЦ ЯРБ Васильченка В. М., першого заступника

міністра Мінекобезпеки України, керівника адміністрації ядерного регулювання (АЯР) Смишляєва О. Є., заступника керівника АЯР Грищенко В. В., начальників управління АЯР Богдан Л. С., Голубєва В. С., Миколайчук О. А., Лопатіна С. Д., першого заступника міністра енергетики України Фрідмана М. А.; президента Національної енергогенеруючої компанії НАЕК «Енергоатом» Нігматулліна Н. Р., головного виконавчого директора Кіма В. В., виконавчого директора з виробництва Стівбуна В. В., начальника відділу неруйнівного контролю Корнієць В. В., начальника конструкторсько-технологічного відділу Шумкова Є. А., директора з інженерної підтримки Власенка М. І., генерального директора Запорізької АЕС Білея Д. В., генерального директора Рівненської АЕС Коровкіна В. О., генерального директора Інституту підтримки експлуатації АЕС Грінченка Г. П.

Редакція журналу розташовувалася в Одеському політехнічному університеті, перші випуски журналу друкувалися в Одесі на поліграфічній дільниці Державного інституту інформаційної інфраструктури.

Через рік, у 1999, до складу редакційної ради були запрошені Бар'яхтар В. Г. і Шевчук В. Я., а до складу редакційної колегії — Жидок Г. І., Коврижкін Ю. Л., Кошелєв Ю. М., Лукашин О. О., Носовський А. В., Редько В. Ф., Седнев В. А. Для організації робіт з редагування, видання та розповсюдження журналу наказом директора ДНТЦ ЯРБ з 1 лютого 1999 р. було створено редакцію журналу. В 1998—2007 рр. більшу частину організаційних і технічних питань з підготовки номерів журналу до друку довелось взяти на себе вченому секретарю ДНТЦ ЯРБ, канд. техн. наук Майбороді Олені Євгенівні. Під її началом було розроблено Положення про редакцію журналу, а також Програму заходів з організації редакційно-видавничої діяльності й розповсюдження журналу.

У 2000 р. головним редактором журналу був призначений Скалозубов Володимир Іванович, який на той час перейшов працювати до ДНТЦ ЯРБ. До складу редакційної ради були додатково запрошені Білик Б. І. і Штейнберг М. О., до складу редакційної колегії — Богорад В. І., Домашев Є. Д., Двоглазов О. М., Заплатін В. Г., Павленко О. О. і Сухов А. К. Цього ж року змінилося художнє оформлення журналу (зберігалось до 2008 р.). Офіційну адресу редакції було перенесено до м. Києва, журнал став друкуватися в київських друкарнях. Різного часу до штату редакції входили, крім головного редактора, його заступник — доктор техн. наук, проф. Мазуренко А. С. (2001—2007), редактори інформаційного розділу Піонтковська Н. І. (2000—2002), Гуляк К. О. (2000—2002), Ястребенецька Л. І. (2002—2007), Левуцька В. А. (2001—2007).

У 2001 р. обов'язки головного редактора журналу взяв на себе директор ДНТЦ ЯРБ, канд. техн. наук Васильченко В. М., під керівництвом якого журнал випускався до 2009 р. До складу редакційної колегії увійшли Верхівкер Г. П., Дубковський В. О., Зарицький М. С., Ковиршин В. Г., Письменний Є. М. і Халімончук В. А.

Час становлення журналу припав на важкий для країни період реформування основ політичного, соціального та економічного життя. Бувало, працівники державних підприємств не отримували заробітної плати по кілька місяців. Проте журнал випускався (не завжди, правда, у встановлені терміни), керівництво ДНТЦ ЯРБ знаходило необхідні кошти для його фінансування.

У 2008 р. на посаду відповідального редактора журналу було запрошено Білокриницьку Н. О., яка до цього

працювала головним редактором державного видавництва «Техніка». У 2009 р. посаду головного редактора журналу запропонували мені. Я був достатньо знайомий з цією діяльністю як член редакційної колегії з початку утворення журналу, а з 2004 р. виконував обов'язки заступника головного редактора. Тому я погодився взяти на себе відповідальність за видання журналу. Обов'язки заступника головного редактора став виконувати зав. кафедри АЕС Одеського національного політехнічного університету, доктор техн. наук, проф. Дубковський В'ячеслав Олексійович. Журнал змінив формат, оформлення, технічні та економічні показники, набув сучасного вигляду. Але зберігся «кістяк» авторів, складу редколегії, читачів. Протягом усього періоду існування журналу головні редактори, їх заступники, члени редакційної колегії, представлені вченими, керівниками інститутів і лабораторій, визначали теми статей, знаходили цікавих авторів, рецензували рукописи, вивчали та обговорювали зміст номерів перед їх відправленням до друку.

Публікації журналу лягли в основу книг серії «Безпека атомних електростанцій», заснованої з ініціативи члена редакційної колегії журналу, директора Інституту проблем безпеки атомних електростанцій Національної академії наук України, академіка Ключникова О. О. На сьогодні в цій серії вийшло 10 назв наукових, науково-популярних і навчальних видань. Їх авторами стали провідні наукові співробітники ДНТЦ ЯРБ та інших установ, що активно співпрацюють з редакцією журналу «Ядерна та радіаційна безпека». Серія в 2006 р. зареєстрована Національною академією наук України.

Дослідницька програма ДНТЦ ЯРБ орієнтована на виявлення, ідентифікацію та визначення шляхів вирішення проблем регулювання безпеки і спрямована на прикладні й аналітичні дослідження у сфері використання ядерних та радіаційних технологій з метою отримання і впровадження нових знань у практику регулювання. Науково-дослідні роботи, орієнтовані на проблеми регулювання, стосуються діяльності зі створення й розвитку сучасних норм і правил, методів оцінки безпеки, потрібних для перевірки розрахункових обґрунтувань ліцензіата. Результати цієї діяльності, зокрема, висвітлюються в журналі «Ядерна та радіаційна безпека».

До підготовки публікацій з актуальних проблем безпеки використання ядерних технологій залучаються провідні вітчизняні та зарубіжні фахівці. З перших номерів з журналом співпрацюють академіки Національної академії наук України Ключников О. О., Неклюдов І. М., Вишневський І. М., Бар'яхтар В. Г., доктори техн. наук, професори Верхівкер Г. П., Герліга В. А., Домашев Є. Д., Дубковський В. О., Мазуренко А. С., Письменний Є. М., Скалозубов В. І., Ястребенецький М. О., доктор фізико-математичних наук, проф. Русов В. Д., доктор техн. наук Павлович В. М. і багато інших, хто оберігає журнал від проникнення неякісних і псевдонаукових статей. Серед перших авторів і співробітників журналу, чий імена наводяться на першій сторінці журналу, — практично весь цвіт української науки у сфері безпеки ядерних технологій.

Безпосередній інтерес до поширення нових знань у сфері безпеки ядерних технологій мають орган державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки — Державна інспекція ядерного регулювання України безпеки, експлуатуючі, наукові та проектні організації. Так, результати досліджень фундаментальних і технічних принципів безпеки, які є основою проектування ядерних установок, являють собою знання, що мають істотне значення для прийняття

рішень стосовно будівництва на території України нових ядерних установок, ліцензування, виконання державних експертиз, пов'язаних з розглядом змін у проектній та експлуатаційній документації щодо модернізації ядерної установки або її систем безпеки. Інформація про дози опромінення персоналу та населення як за нормальної експлуатації установки, так і в аварійних ситуаціях, є важливою й необхідною для регулювання безпеки. Для галузевих структур та органів регулювання безпеки потрібні також дані про експлуатаційний досвід, а також досвід ліквідації наслідків порушень у роботі ядерної установки і, особливо, радіаційних аварій. А інформація про величини радіоактивного забруднення обладнання та матеріалів під час експлуатації ядерної установки потрібна для планування подальших робіт зі зняття її з експлуатації.

Розглядом у журналі питань ліквідації аварійних ситуацій, поведження з радіоактивними відходами, зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему зацікавлений ще один орган державного управління — Міністерство з надзвичайних ситуацій.

До кола активних читачів та авторів журналу належать також працівники Національної академії наук України з її науковими організаціями, що мають дослідницькі ядерні реактори та використовують інші ядерні технології, а також працівники медичних установ, де застосовуються джерела іонізуючого випромінювання для діагностичних і лікувальних процедур.

Звичайно, користувачами журналу є й вищі навчальні заклади, що готують фахівців ядерного профілю. Для того щоб працювати в такій складній і потенційно небезпечній галузі, як атомна енергетика та промисловість, необхідно володіти і загальною технічною грамотністю, і спеціальними знаннями з питань безпеки. З одного боку, в умовах інтенсивного зростання обсягів наукової та науково-технічної інформації, швидкого оновлення наукових знань, впровадження в практичну діяльність рекомендацій міжнародних організацій, випуску нових нормативно-правових актів у сфері ядерної та радіаційної безпеки, виникає потреба в отриманні своєчасної та якісної інформації про останні наукові розробки. З іншого боку, студенти, які готують магістерські роботи, можуть друкувати результати цих робіт на сторінках видання, чим вони й користуються.

З моменту свого заснування журнал поширює наукову й технічну інформацію з теорії загальної безпеки та надійності, фізики активних зон реакторів, термогідролітичних процесів, імовірнісного аналізу безпеки, радіаційного захисту, матеріалознавства й конструкційної надійності обладнання, надійності систем контролю та управління, поведження з ядерними матеріалами, радіоактивними відходами та джерелами іонізуючих випромінювань. Особлива увага приділяється науковим публікаціям з питань продовження ресурсу експлуатації діючих енергоблоків АЕС, підвищення їх рівня безпеки, будівництва і введення в експлуатацію нових енергоблоків АЕС, перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

На сторінках видання вітчизняні та зарубіжні фахівці викладають свій погляд щодо спірних питань безпеки, регламентації радіаційних впливів, радіаційного захисту, наслідків аварій та інцидентів. А в суперечці, як відомо, народжується істина. Журнал завжди мав активну позицію у висвітленні найбільш актуальних філософських і концептуальних питань ядерної та радіаційної безпеки,

принципово важливих у практичному відношенні проблем нормативного регулювання, методології оцінок рівня безпеки тощо.

Заповнюючи прогалину, що виникла через нестачу наукових видань з даної тематики, журнал узагальнює міжнародний та національний досвід забезпечення безпеки на етапах проектування, ліцензування, експертизи, будівництва, експлуатації та зняття з експлуатації об'єктів, що використовують ядерні технології.

Журнал грає просвітницьку роль, формуючи об'єктивні, засновані на наукових даних і досвіді, уявлення читачів про реальний сучасний рівень безпеки ядерних технологій і визначаючи таким чином ставлення різних груп населення, громадських організацій, політиків і законодавців до атомної енергетики. Журнал прагне займати неупереджену позицію в складній проблемі забезпечення безпеки, активно пропагуючи рекомендації МАГАТЕ, публікації МКРЗ, НКДАР ООН, МЕК та інших міжнародних організацій.

Об'єктивно відображати досягнення в сфері безпеки ядерних технологій, радіаційного захисту та доквілля означає забезпечувати тим самим сучасною науковою інформацією широке коло фахівців, що працюють в цих галузях. За 15 років у журналі опубліковано понад 650 статей, з них більш як 400 підготовлено за участю фахівців ДНТЦ ЯРБ. Географія авторів охоплює не тільки Україну, але й Росію, Білорусь, Німеччину, США та інші країни.

15 років журналу — це свято, а святкові дати з нулями і п'ятірками на кінці зобов'язують бути на виду, висвічуючи не тільки достоїнства, а й недоліки, і часом вислуховувати нехай утішні, але не завжди щирі слова. Проте є у свят одна властивість — вони завжди стають приводом пильно вдивитися в минуле, побачити головні віхи пройденого шляху і уявити найближче майбутнє. Сьогодні журнал «Ядерна та радіаційна безпека» зовні виглядає зовсім інакше, ніж 15 років тому, але ідеологія його не змінилася. Як і раніше, це журнал для спеціалістів у сфері використання ядерної енергії, для яких питання безпеки безпосередньо пов'язані з можливістю просування ядерних технологій. А ще — це видання, яке береже традиції його творців. Журнал включено Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України до переліку наукових видань, в яких публікуються основні наукові результати дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата технічних наук. На сторінки видання важко просочитися неперевіреним і недостовірним інформації завдяки наявності інституту рецензування. Істотною частиною публікацій використовується викладачами вищих навчальних закладів у процесі навчання. Архів журналу — свого роду ретроспектива розвитку наукової діяльності у сфері безпеки ядерних технологій в період незалежності України. Одні статті журналу назавжди залишилися віхами, що зазначили шляхи наукових напрямів, інші породили нові ідеї, які успішно розвивалися і продовжують цікавити вчених та інженерів.

Кардинально змінювалось суспільство, політична і соціальна системи, але незмінним залишалися об'єктивність і компетентність авторів видання. Принципова позиція редакції журналу сприяла появі на його сторінках матеріалів високого професійного рівня. Проїшовши разом з країною і читачами непростий пострадянський шлях, журнал став одним із запитуваних науково-технічних періодичних друківаних видань завдяки самовідданій праці співробітників редакції, фінансовій підтримці керівництва ДНТЦ ЯРБ, інформаційній підтримці Державної інспекції

ядерного регулювання України, чисельній авторській та читачській аудиторії підприємств атомної галузі, наукових установ, організацій, в яких використовуються джерела іонізуючих випромінювань.

На закінчення хочу подякувати за творчу роботу всіх членів редакційної колегії та всіх співробітників редакції, хто впродовж 15 років забезпечував випуск журналу. Відповідальність, компетентність і відданість своїй справі характеризують тих, хто стояв біля витоків часопису і хто сьогодні піклується про достовірність, актуальність, уваженість, практичну і наукову цінність матеріалів, що публікуються на сторінках видання. Кожен випуск журналу — це результат копіткої роботи колективу фахівців,

які прагнуть, щоб номер був максимально інформативний, корисний, цікавий і доступний для розуміння. Хочу побажати, щоб ядерна енергетика як передова галузь науки і техніки розвивалася зростаючими темпами, проблемами безпеки ядерних технологій вирішувалися з використанням сучасних знань і досвіду, публікації в журналі «Ядерна та радіаційна безпека» стали справою честі й престижу для фахівців у сфері використання ядерної енергії, щоб журнал ставав ще більш читабельним, професійним і компетентним від ювілею до ювілею. Висловлюю впевненість, що і в майбутньому наукове і практичне значення журналу зростатиме в інтересах забезпечення безпеки людства та довкілля.

*Головний редактор
доктор техн. наук, проф. Анатолій Носовський*

Шановні передплатники!

На 2013 р. можна передплатити журнал як по замовленнях зацікавлених організацій на підставі надісланого редакцією рахунку-фактури, так і в поштових відділеннях (передплатний індекс — 37781).

Вартість одного примірника журналу «ЯРБ» на 2013 р. становить 125 грн 00 коп.

Вартість річного комплекту з чотирьох номерів — 500 грн 00 коп.

Оформити передплату можна за «Каталогом видань України» у будь-якому поштовому відділенні України, а також скориставшись послугою «Передплата ON-LINE» на корпоративному сайті підприємства www.presa.ua. Тепер передплачувати періодичні видання «ON-LINE» стало ще зручніше — розрахунок за передплату можна здійснювати за допомогою системи Webmoney або платіжною картою Visa чи MasterCard. Ці зручні сучасні засоби електронних платежів дозволяють сплачувати рахунок за періодичні видання, не залишаючи дому чи робочого місця.

Більш детальну інформацію можна отримати за телефоном (044) 422-49-72 або електронною адресою: na_bilokrinicka@sstc.kiev.ua.

Сподіваємося бачити Вас і Ваших колег серед постійних читачів і авторів журналу.